

THE ROLE OF THE ASSISTANT EDUCATOR IN THE KINDERGARTEN

Chavdar G. Sotirov, Vera A. Stoyanova

ABSTRACT: *The article considers one of the main functions of the assistant educator in the kindergarten - to actively assist the teacher in organizing the pedagogical process with the children. to participate in organized pedagogical situations by helping to create the conditions for achieving an optimal outcome in the specific situation; to participate in the production of didactic materials and games; to work together with teachers and parents on theater costumes and props; together with the group's teachers, creates and maintains a safe and accessible environment that offers rich cognitive impressions and provokes child's curiosity.*

KEY WORDS: *assistant educator, organization of the pedagogical process, rules, norms, safe environment*

УВОД. В съответствие със Стратегията за развитие на Европейския съюз „Европа 2020“ нашата страна прие Национална програма за развитие: България 2020¹ (НПР БГ2020). Тя е водещият стратегически и програмен документ, който конкретизира целите на политиките за развитие на страната до 2020 г. В програмата са дефинирани националните приоритети и цели в образованието и науката.

Един от приоритетите в образователната реформа в нашата страна е насочен към предучилищното образование. Ключовите цели за периода 2014–2020 г. в предучилищното образование са:

1. Подобряване на обхвата на предучилищното образование чрез увеличаване на броя на детските градини;
2. Осигуряване на качество на предучилищната подготовка, включително и чрез система за оценка и контрол на качеството;
3. Осигуряване на система за ефективна квалификация на кадрите;
4. Активно включване на родителите за постигане на заложените цели.

От друга страна, поставените основни цели на предучилищното образование в България според Закона за предучилищно и училищно образование (ЗПУО) са: интелектуално, емоционално, социално, духовно-нравствено и физическо развитие и подкрепа на всяко дете в съответствие с възрастта, потребностите, способностите и интересите му; съхраняване и утвърждаване на българската национална идентичност; ранно откриване на талантите и способностите на всяко дете и насърчаване на развитието и реализацията им [4].

Друга отличителна характеристика на предучилищното образование е създаването на условия за придобиване на съвкупност от компетентности – знания, умения и отношения, необходими за успешното преминаване на детето към училищното образование. Всичко това се осъществява при осигурена среда за учене чрез игра, съобразена с възрастовите особености и гарантираща цялостното развитие на детето, както и възможности за опазване на физическото и психическото му здраве [5].

¹ Документът е приет с Решение № 1057 на Министерския съвет от 20.12.2012 г.

ИЗЛОЖЕНИЕ. В контекста на изложените постановки за визията, целите и задачите на предучилищното образование като стратегия за развитие можем да обобщим:

- Предучилищното образование се явява **основа за формиране на отношение към учебния процес**;
- със своята специфика предучилищното образование създава у децата мотивация за учене и полага основите за учене през целия живот;
- осигурява познавателно, езиково, социално, емоционално и творческо развитие на децата, осигурява общуване в различна от семейната среда и положителна нагласа към новата социална роля „ученик“.

Предучилищното образование като процес на възпитание, социализация и обучение на децата се осъществява при взаимодействие и сътрудничество с **учителите, помощник-възпитателите, родителите и други педагогически специалисти.**

За ролята на детският учител има изчерпателна информация в специализираната педагогическа литература. В направения от нас преглед на научни публикации в тази област констатирахме сравнително малък брой, които засягат ролята на **помощник-възпитателя в детската градина.** Това ни даде основание и за **целта** на настоящата публикация – да осветлим функциите и социално-педагогическата роля на помощник-възпитателя в детската градина.

Мястото и ролята на помощник-възпитателя в детската градина в миналото и днес са твърде различни. В съвременното детско заведение помощник-възпитателят е участник в предучилищното възпитание и образование и активно помага на учителя при организацията на педагогическата работа с децата.

Нормативно длъжностната характеристика определя основни функции на „помощник-възпитателя“, свързани с педагогическия процес [1]:

1. Съдейства за изграждане на здравно-хигиенни, културни и трудови умения и навици при игри, занимания, разходки, развлечения и сън.
2. Разговаря с децата спокойно на български език, учи ги да си помагат и да уважават възрастните.
3. Компетентно и тактично общува с децата.
4. Грижи се за личната хигиена на децата, съобразно тяхната възраст.
5. Участва в събличането и обличането на децата, като ги съветва и подпомага самообслужването.
6. Поддържа ред и хигиена в личните шкафчета и им помага сами да участват в подреждането.
7. Участва в организираните педагогически ситуации, като съдейства за създаването на условия за постигане оптимален резултат в конкретната ситуация.
8. Подпомага дейността на учителя при организация на работа с малки групи или индивидуални занимания с децата, при работа с изобразителни материали / водни и акварелни бои, глина, пластилин/ и при работа с остри и режещи предмети – ножица, игла, тел и други.
9. Участва в изготвянето на дидактични материали и игри.
10. Съвместно с учителите и родителите изработва театрални костюми и реквизити.
11. Участва в организирането на разходки, игри на открито, излети и екскурзии.
12. Съвместно с учителката организира кътовете за игри и занимания.
13. Участва в изграждането на привлекателна и естетична образователна среда, в подкрепа на образователния процес и ориентирана към индивидуалните потребности на всяко дете в зависимост от културните, социалните, специалните и други различия.

14. Съвместно с учителите на групата създава и поддържа безопасна и достъпна среда, която предлага богати познавателни впечатления и провокира детската любознателност.
15. Отговаря за живота и здравето на децата по време на почивката на учителите.
16. Заедно с учителя е неотлъчно на двора по време на престоя на децата и по време на игри.

Основните дейности в детската градина са игрова, обучителна и трудова. Осъществяват се в педагогическите ситуации и във всички останали режимни моменти от живота на детето в детското заведение. Ролята на помощник-възпитателя е да подпомага и да се включва в реализирането им, което се изразява в подготовка на материално обезпечаване, на обстановка и индивидуален подход към детето.

Помощник-възпитателя (първа смяна) осъществява дейностите по хигиенизирането на помещенията в детската градина, след което подпомага учителя при приема на децата в групата. След сутрешната закуска той е на разположение на учителя по време на учебните ситуации [2]:

- по направление „Български език и литература“ участва в подготовка на дидактичен материал – табла, образователни книжки. Запознаване с произведения от художествената литература – по време на почивката на учителите и преди следобеден сън на децата;
- по направление „Математика“ – помага за изработване на демонстрационни табла, осигуряване на геометрични фигури, графичен материал за работа в индивидуалните учебни помагала;
- по направление „Околен свят“ – придружава учителя по време на разходки и наблюдения, свързани с природата и околния свят, помага при опити с природни материали, изработка на хербарий;
- по направление „Изобразително изкуство“ – придружава учителя по време на изложби в художествена галерия и на открито. Съдейства при работа с бои и при апликиране;
- по направление „Конструктивна дейност“ – подготвя различни материали, предмети и инструменти, необходими за изпълняване на конструктивна и трудова задача;
- по направление „Физическа култура“ – присъства и оказва помощ по време на ситуации и спортни празници;
- по направление „Музика“ – участва в подготовка на костюми и реквизит за концерти, присъства на репетиции и музикални продукти.

Разширяването на периметъра на социалните контакти у децата се постига и чрез общите инициативи на детската градина – празници, обичаи, куклен театър, спортни състезания, групова активност на децата при изучаване на чужд език, народни или спортни танци, спорт и др. Основната роля на помощник-възпитателя е по време на подготовката и провеждането на празници, развлечения в детската градина – подготовка на костюми, декори, заучаване на текстове, песни, танци. Придружава и учителите при посещения на театрални постановки и концерти, културни или спортни събития, разходки.

Цялостната атмосфера на детската градина и превръщането ѝ в уникална възпитателна среда е постигната благодарение на утвърдени и актуални възпитателно-образователни взаимодействия, форми за съвместна, колективна и индивидуална работа между учители, деца, помощник-възпитатели и родители.

Работата в екип между помощник-възпитателя и педагога е един от начините да се разчупи стереотипа в детската градина и да се направи по-ефективен възпитателно-образователният процес. Чрез екипната дейност се подобрява стилът на работа. Осъществява се промяна на традиционната образователна среда, като се изгражда нова екипна действителност,

основана на съвместно търсене диалог и общуване. Създават се условия за ангажираност, сътрудничество и взаимно подпомагане, стимулиране и споделяне на отговорности.

През предучилищния период доминира игровата дейност и се оформят всички видове игри, които имат роля за детското развитие. Специфичните характеристики на детската игра са свързани с нейните богати творчески възможности, формираща роля по отношение на нравственото и социалното поведение на детето, интегративни функции, свързани с цялостния педагогически процес и процеса на социализация. Тя е първата форма за създаване на детски колектив със специфична характеристика. Децата встъпват в колективни взаимоотношения, регламентирани от реални правила на поведение и изисквания на детското общество [3].

Помощник-възпитателят помага при подбора на играчки според възрастовите особености на децата и спецификата на играта, стимулира участието на детето в играта. Той подпомага и активно участва в процеса на игровата дейност на децата. Помощник-възпитателят познава същността, етапите и функциите на играта и ги прилага според нейната специфика по указание на педагога. По време на сюжетно-ролевите игри той може да заеме и определена роля в играта.

При конструктивните игри помощник-възпитателят подпомага учителя и децата при подреждането на конструкторите и играейки с децата, помага да се развиват представите за пространствени отношения, конструктивни умения, интерес към техниката, конструктивното творчество и съобразителност.

В тези игри помощник-възпитателят помага на децата да си оказват взаимодействие, да съгласуват действията си и да не се потиска инициативността на другарчетата.

Дидактичните игри са важно средство за затвърдяване и разширяване знанията и уменията на децата.

Помощник-възпитателят заедно с учителя подрежда материалите и играе с децата. Тук се формират умения децата да се самоорганизируют, да ръководят играта, самостоятелно да подбират партньора си, понякога и съвместно да избират правила.

Предпочитани от децата са подвижните игри. И тук ролята на помощник-възпитателя е важна. Играейки заедно с децата, той подпомага не само за овладяването на основните движения, а и формирането на физическите качества – сила, бързина, ловкост, подвижност [3].

Много важен момент е учителят и помощник-възпитателят да подбират играта спрямо възрастовите и индивидуалните особености на децата. Децата обичат да подражават на възрастните и поради това, играейки с децата, трябва да се внимава за поведението и отношението към децата.

Помощник-възпитателят в детската градина е „нов тип специалист“ по детското развитие през периода на първоначалното му изграждане и формиране. Той подпомага организацията на цялостния педагогически процес и съдейства за осъществяване на връзка със семейството.

Взаимовръзката родител – помощник-възпитател започва с постъпване на детето в детската градина и може да се разгърне в разнообразни форми. Позитивното реализиране на това взаимодействие подпомага ефективността на възпитателно-педагогическия процес. Още с първите дни на децата в детската градина помощник-възпитателите, заедно с учителите, осъществяват тесни контакти с родителите. В разговори те добиват по-точна представа за особеностите на детето, за семейния климат. Тази форма на контакт спомага за синхронизиране на дейността на персонала на детската група и преодоляване на проблемите в семейството и детската градина.

В процеса на работа периодично се изисква съдействие от родителите – материали /хартия, семена, листа, текстил и др./, предимно за практическа работа. Така родителите стават помощници, но и добиват точна представа за работата в съответната група. Откритите

обучаващи ситуации винаги преминават с голям интерес от страна на родителите. Те се провеждат в определеното в дневния режим време и ролята на помощник-възпитателя е изключително важна. Той познава децата и съдейства на родителите да видят в действителност как се справя детето им с понякога нелеките задачи и как то се вписва в детската група като цяло. Празниците и развлеченията са форма на взаимодействие с родителите, в която отново ролята на помощник-възпитателя е осезаема.

Помощник-възпитателят споделя отговорността с учителите за опазване живота и здравето на децата и следи за спазването на здравно-хигиенните норми и изисквания.

Помощник-възпитателят прилага индивидуален и диференциран подход към децата, съобразно възрастовите и индивидуални особености на развитие. Той няма обособено работно място. Той е там, където са неговите възпитаници, в процеса на отглеждане, обслужване, игри и възпитание.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ. От направения анализ относно ролята на помощник-възпитателя в педагогическото взаимодействие в детската градина могат да се направят няколко извода:

- предучилищната възраст е основен етап в развитието на детската личност. В този период детето реализира своите първи контакти със света, изгражда своите първи жизнено компетенции. Помощник-възпитателят съдейства за социализацията в тази възраст;
- помощник-възпитателят споделя отговорността с учителите за опазване живота и здравето на децата и следи за спазването на здравно-хигиенните норми и изисквания;
- помощник-възпитателят прилага индивидуален и диференциран подход към децата съобразно възрастовите и индивидуалните особености на развитие;
- помощник-възпитателят участва в организираните педагогически ситуации, като съдейства за създаването на условия за постигане оптимален резултат в конкретната ситуация.

ПРЕПОРЪКА. Предвид направените заключения е необходимо да се проучи образователният ценз на помощник-възпитателите в детските градини и по необходимост да се проведат допълнителни квалификационни курсове с цел психолого-педагогическата подготовка на помощник възпитателите. Това ще бъде залог за успешна екипна работа във възпитателния процес в детската градина.

References:

1. Dlazhnostna harakteristika na pomoshtnik-vazpitateľ v detska gradina. (Functional characteristics of a nursing assistant in kindergarten)
2. Zdravkova, S. i kol. „Prikazni patechki“ – Kniga za uchitelya, Bulvest 2000, Sofia, 2009 ("Fairy Tales" - Teacher's Book,)
3. Zlateva, S., Dete – igra - sotsializatsia, Universitetsko izdatelstvo „Neofit Rilski“, Blagoevgrad, 2013 (Child - Game - Socialization)
4. Zakon za preduchilishtnoto i uchilishtnoto obrazovanie (Obn. - DV, br. 79 ot 13.10.2015 g., v sila ot 1.08.2016 g., ..., br. 58 ot 18.07.2017 g., v sila ot 18.07.2017 g.) (Preschool and School Education Act) NAREDBA № 5 ot 03.06.2016 g. za preduchilishtnoto obrazovanie. Obn. - DV, br. 46 ot 17.06.2016 g., v sila ot 01.08.2016 g. (ORDINANCE № 5 of 03.06.2016 on pre-school and school education)
5. Natsionalna klasifikatsia na profesiite i dlazhnostite. http://www.nsi.bg/sites/default/files/files/pages/Classifacs/NKPD-2011_1-928.pdf (National classification of professions and positions.)

Vera Stoyanova

*Assoc. Prof. PhD Chavdar G. Sotirov
Department of Technological and Vocational Education,
Preschool and Primary School Education
Pedagogical faculty
Konstantin Preslavsky – University of Shumen
ch.sotirov@shu.bg*